

Bryssel den 6.9.2018
COM(2018) 612 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

om utvärderingen av Europeana och om vägen framåt

{SWD(2018) 398 final}

1. INLEDNING

I denna rapport redogörs för resultaten av den oberoende utvärderingen av Europeana som ett europeiskt projekt för kulturell och digital innovation samt för kommissionens vision om vägen framåt för utvecklingen av Europeana.

Den åtföljs av ett arbetsdokument från kommissionens avdelningar SWD(2018)398 som innehåller mer detaljer om utvärderingen av Europeana.

1.1. Europeana

Europeana inrättades 2008 som Europas digitala bibliotek, för att göra det europeiska kulturarvet tillgängligt för alla på ett enda ställe. Initiativet togs 2005 i en skrivelse från sex stats- och regeringschefer till kommissionen.

Kommissionen har alltsedan dess¹ fortsatt att ekonomiskt och politiskt stödja samordningen och integreringen av medlemsstaternas arbete med att digitalisera kulturellt material och göra det tillgängligt online. Arbetet omfattar bland annat standardisering, kompatibilitet och samarbete mellan kulturarvsinstitutioner runtom i Europa. Europeana bidrar till genomförandet av ett antal sammanlänkade strategier, bland annat den digitala inre marknaden och kommissionens rekommendation (2011/711/EU)² med rådets relaterade slutsatser³, där medlemsstaterna uppmanas att få ut mer material på nätet och sörja för långsiktigt bevarande av digitalt material.

I dag är Europeana **Europas digitala kulturarvsplattform**, som finansieras som en väletablerad infrastruktur för digitala tjänster inom Fonden för ett sammanlänkat Europa⁴, för att

- få ut europeiskt digitaliserat kulturarvsmaterial på nätet och främja gränsöverskridande synlighet och användning av det i hela Europa,
- erbjuda lösningar för transeuropeisk kompatibilitet och tillgång till det europeiska kulturarvet i digital form,
- ytterligare förbättra villkoren för återanvändning och spridning av digitalt kulturellt innehåll och metadata inom andra sektorer, t.ex. forskning, utbildning, turism och den kreativa sektorn, och

¹ [Tidsplanen för digitalisering av och onlinetillgång till kulturarvet](#) ger en överblick över alla relevanta initiativ och politiska dokument sedan 2005.

² Kommissionens rekommendation av den 27 oktober 2011 om digitalisering av och tillgång via internet till kulturellt material och digitalt bevarande (2011/711/EU) (EUT L 283, 29.10.2011, s. 39).

³ Rådets slutsatser av den 10 maj 2012 om digitalisering av och tillgång via internet till kulturellt material och digitalt bevarande (EUT C 169, 15.6.2012, s. 5).

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1316/2013 av den 11 december 2013 om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa, om ändring av förordning (EU) nr 913/2010 och om upphävande av förordningarna (EG) nr 680/2007 och (EG) nr 67/2010 (EUT L 348, 20.12.2013, s. 129).

- erbjuda flerspråkig och användarvänlig tillgång till Europas rika och mångfasetterade kulturarv.

För närvarande ger Europeana tillgång till över 51 miljoner artiklar från samlingarna i över 3 700 bibliotek, arkiv, museum, gallerier och audiovisuella samlingar runtom i Europa, genom huvudportalen ”Europeana Collections” (europeana.eu) och genom plattformens gränssnitt för tillämpningsprogram. Europeana erbjuder tjänster till olika användargrupper såsom

- datapartner (bidragande kulturella institutioner) och yrkesverksamma på kulturarvsområdet,
- slutanvändare (vem som helst som är intresserad av kultur), och
- återanvändare (yrkesverksamma inom utbildning, forskning och den kreativa sektorn).

Europeana nätverksförening består av över 1 700 yrkesverksamma inom kulturarvsområdet, den kreativa sektorn och teknikbranschen. Den stöder Europeanas värderingar och arbete, utbyter och främjar bästa praxis om digitalisering och standardisering av metadata samt stimulerar kapacitetsuppbyggnad inom kulturarvssfären.

Europeana bidrar till att bevara och främja europeisk kultur i den digitala tidsåldern och omfattar alla EU:s medlemsstater. Europeana stöder målen för Europaåret för kulturarv 2018, dvs. att uppmuntra till att dela och sätta värde på Europas kulturarv, öka medvetenheten om gemensam historia och delade värderingar samt stärka känslan av att höra till ett och samma europeiska rum. Europeana är den enda digitala kulturarvspartner inom Europaåret för kulturarv 2018.

1.2. En ny europeisk kulturagenda

Kommissionen angav i sitt meddelande av den 22 maj 2018⁵ att den under årets gång skulle lägga fram ”**följande steg för Europeana**, Europas digitala plattform för kulturarv” i syfte att framhäva dess roll som en alleuropeisk drivfjäder för den digitala omvandlingen av kulturarvet och ett viktigt initiativ för demokratisk tillgång till kultur. Tillsammans med andra planerade initiativ såsom **nätverket av kompetenscentrum** för att skydda kunskapen om hotade kulturarvsmonument genom storskalig **digitalisering**, det framtida inrättandet av en **onlinekatalog över europeiska filmer** och det alleuropeiska nätverket av **digitala kreativitets- och innovationscentrum** kommer Europeana att bidra till att ytterligare främja, sprida och tillgängliggöra Europas kultur och kulturarv.

I denna rapport ges en översikt över resultaten av den oberoende utvärdering som begärdes i **rådets slutsatser av den 31 maj 2016 om Europeanas roll för digital tillgång till, synlighet för och användning av det europeiska kulturarvet**⁶ samt kommissionens vision om vägen framåt för Europeana.

⁵ *En ny europeisk agenda för kultur*, COM(2018) 267 final, SWD(2018) 167 final.

⁶ Rådets slutsatser om Europeanas roll för digital tillgång till, synlighet för och användning av det europeiska kulturarvet (EUT C 212, 14.6.2016, s. 9).

Som svar på rådets begäran har kommissionen gjort följande:

a) En **utvärdering av Europeana** på grundval av de fem obligatoriska kriterierna (relevans, ändamålsenlighet, effektivitet, samstämmighet och EU-mervärde) i kommissionens riktlinjer för bättre lagstiftning⁷. Utvärderingen omfattar Europeanas grundkoncept och värde som ett europeiskt kulturellt och digitalt innovationsprojekt, liksom en djupgående översyn av hur lämpliga och genomförbara de tjänster är som Europeana tillhandahåller som en infrastruktur för digitala tjänster inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa.

b) En analys av möjliga **alternativ för Europeanas utveckling på medellång och lång sikt**, utifrån resultaten av utvärderingen.

En panel bestående av fem oberoende experter från olika områden av relevant sakkunskap anlätades för att bistå kommissionen i utvärderingen och planeringen för Europeanas framtida utveckling. En oberoende studie gjordes av ett externt konsultföretag för att finslipa utvärderingsfrågorna och metoden, samla in bevis (bland annat genom skrivbordsundersökningar, fallstudier, intervjuer, riktmärkning, utvärdering av den tekniska användbarheten och analys av det offentliga onlinesamrådet) och bedöma utvärderingsfrågorna med hjälp av experterna.

Kommissionen genomförde också ett tolv veckors offentligt onlinesamråd på alla officiella EU-språk. Ett särskilt frågeformulär med mer tekniska frågor, riktat till yrkesverksamma och organisationer med erfarenhet av Europeanas infrastruktur och professionella nätverk, ingick i det offentliga samrådet. Resultaten från det offentliga samrådet (1 221 svar) har gett betydande bidrag till utvärderingen.

2. DE VIKTIGASTE RESULTATEN AV UTVÄRDERINGEN

De viktigaste resultaten av utvärderingen, enligt utvärderingskriterierna, kan sammanfattas under följande rubriker:

2.1. Relevans

Överlag är Europeanas relevans hög när det gäller EU:s politik och prioriteringar för tillgång till och spridning av det europeiska kulturarvet online. Europeana har stor betydelse för kulturarvsinstitutioner som en hjälp för yrkesmässigt utbyte av kulturell och teknisk sakkunskap.

Europeana har överskridit sina mål i fråga om antalet artiklar, men det finns ett behov av att förbättra relevansen och kvaliteten på dess innehåll och metadata.

Europeana har en av världens största digitala samlingar och är den enda alleuropeiska plattformen i sitt slag som ger tillgång till bild, text, ljud, video och 3D-material från samlingarna i över 3 700 europeiska bibliotek, arkiv, museum, gallerier och audiovisuella institutioner. Europeana utmärker sig ytterligare genom att erbjuda material på många

⁷ Färdplan för utvärderingen: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/plan_2016_55_europeana_evaluation_en.pdf

olika språk (37 språk). Europeanas betydelse för EU:s politik och prioriteringar bedömdes vara stor.

Åtminstone två tredjedelar av de deltagare i det offentliga samrådet som lämnat data till Europeana uppgav att Europeana har hjälpt deras organisation nå en större publik, gett innehållet mervärde och underlättat partnerskap med andra kulturella institutioner. Två tredjedelar av de svarande uppgav att Europeana har hjälpt dem att hitta och utforska det europeiska kulturarvet. Dess samlingar uppfattas främja kulturkunskap och kulturellt lärande och erbjuda tillförlitliga innehållskällor.

Europeana har överskridit sina mål i fråga om artiklarnas kvantitet, men relevansen och kvaliteten på dess innehåll och metadata är ett problem. Även om en rad åtgärder har vidtagits för att förbättra datakvaliteten, öppna data ytterligare och skapa värde för partner, hör de största problemen ihop med innehållet (t.ex. vad gäller geografisk och tematisk täckning, institutioners representation och innehållets relevans och kulturella intresse/värde) och metadata (t.ex. bristen på översättning, kvaliteten på och graden av detaljer och inkonsekvenser eller länkar som inte fungerar).

Problemen med metadata har haft en negativ inverkan på tjänstens övergripande popularitet och användning och har gjort det svårare att hitta material på Europeana. Ett antal negativa svar på det offentliga samrådet rörde sökresultatens bristande relevans. Det är därför viktigt för Europeana att förbättra datakvaliteten. Kulturarvsinstitutioner spelar en central roll på detta område eftersom det i slutändan är de som ansvarar för kvaliteten på det innehåll och de metadata de tillhandahåller. Europeanas nuvarande strategi är inriktad på att stärka datakvaliteten och göra befintligt (och kommande) innehåll på Europeana mer intressant och värdefullt för slutanvändare och återanvändare.

2.2. Ändamålsenlighet

Europeana fungerar väl i vissa aspekter men det finns ett betydande utrymme för förbättring.

Bland de främsta positiva resultaten nämns tillhandahållandet av gemensamma standarder, bästa praxis och främjande av öppna kulturella data. Kulturarvsinstitutioner har börjat använda Europeanas gemensamma lösningar och publiceringsverktyg.

De många berörda användargrupperna påpekade dock brister i den tekniska infrastrukturen (inklusive aggregationsinfrastrukturen) och plattformens funktion i fråga om flerspråkighet, sök- och filterfunktioner både på portalen och gränssnitten för tillämpningsprogram, samt datakvaliteten.

Europeana riktar sig till en bred publik såsom institutioner och yrkesverksamma på kulturarvsområdet, forskare, lärare, yrkesverksamma inom den kreativa sektorn samt allmänheten. Mångfalden av användare och deras olika intressen av Europeana gör det svårt att uppfylla varje användargrups behov på lämpligt sätt.

Det utvalda innehållet på plattformen kan visserligen inriktas på en eller flera användargrupper, men sökfunktionerna – framför allt bristen på avancerade filter för exaktare sökningar och sökresultatens bristande relevans – uppfyller inte målanvändarnas

förväntningar. Ett annat problem är portalens flerspråkighet, dvs. bristen på översättning av metadata och olika sökresultat på olika språk.

Europeana har inte varit särskilt framgångsrikt i fråga om att nå ut till allmänheten, som i allmänhet inte är medveten om dess existens trots lyckade aktiviteter såsom temadagar om första världskriget.

Trots dessa brister är ett av Europeanas viktigaste resultat de gemensamma standarderna och lösningarna, i synnerhet Europeanas datamodell⁸, förklaringarna om internationella rättigheter⁹ och Europeanas publiceringsverktyg¹⁰. Dessa har tagits i bruk i många sammanhang inom kulturarvssektorn i Europa och internationellt, t.ex. i Förenta staternas digitala bibliotek *Digital Public Library of America*.

2.3. Effektivitet

Överlag visar Europeana potential för att förbättra sin effektivitet.

Initiativet har lyckats bygga upp ett omfattande ekosystem av aggregatorer och kulturarvsinstitutioner, men den största utmaningen består ändå i att göra den komplexa aggregationsprocessen effektiv.

Den **nuvarande aggregationsstrukturen** bygger på domänspecifika och nationella aggregatorer som samlar in data från 3 700 institutioner. Mer specifikt samarbetar de bidragande institutionerna med aggregatorer som harmoniserar deras data och lämnar dem till Europeana. Det här innebär dock ett komplicerat arbetsflöde där publicering och uppdatering av data i många fall påverkas av förseningar eller av kommunikationsproblem mellan de berörda parterna. Bristen på verktyg för uppdatering av metadata leder till att det överlag behövs ännu mer arbete för att tillhandahålla högkvalitativa data. I vissa fall har institutioner bidragit inom ramen för EU-finansierade projekt men har nu begränsade möjligheter att uppdatera sina data då projektet tagit slut, i synnerhet i länder där det inte finns några nationella aggregatorer.

Finansieringssystemet har inte heller varit särskilt effektivt. Trots ansträngningar från kommissionen, medlemsstaterna och stiftelsen Europeana (som driver kärnplattformen) visade sig den finansieringsmodell som bygger på bidrag (vilket kräver medfinansiering) vara olämplig för att upprätthålla kärntjänsterna. I rådets slutsatser från 2016 uppmanades medlemsstaterna att fortsätta med sina ekonomiska bidrag till Europeana till dess att kommissionen stegvis omvandlade sin stödordning från en bidragsmodell till en upphandlingsmodell som kunde täcka alla kostnader för kärntjänsterna. Denna övergång skedde i september 2017.

Trots ovan nämnda begränsningar har Europeana lyckats bygga upp ett brett **ekosystem** eller nätverk av domänspecifika och nationella aggregatorer och kulturarvsinstitutioner som har spelat en viktig roll i att främja tillgången till Europas digitala kulturarv.

⁸ <https://pro.europeana.eu/resources/standardisation-tools/edm-documentation>

⁹ <http://rightsstatements.org/en/>

¹⁰ <https://pro.europeana.eu/post/publishing-framework>

2.4. Samstämmighet

Europeana stämmer väl överens med EU:s bredare politik och prioriteringar, samtidigt som samstämmighet också råder med medlemsstaternas nationella strategier.

Utvärderingen bekräftar Europeanas samstämmighet med EU:s politik, i enlighet med meddelandet från Göteborg i november 2017¹¹. Europaåret för kulturarv 2018 är avsett som ett tillfälle att visa hur digitala verktyg kan öka tillgången till kulturellt material och kulturella möjligheter och framhäva initiativ som Europeana, som främjar digital tillgång till kulturarvsmaterial i bibliotek, arkiv och museer. Det är också samstämmigt med de nationella strategierna för digitalisering av och onlinetillgång till medlemsstaternas kulturarvsmaterial. Europeana bemöter i viss mån medlemsstaternas utmaningar i fråga om att digitalisera kulturarvet och omvandla tillgången till kultur. Till exempel anses Europeanas arbete med standarder, verktyg och öppen tillgång vara användbart i alla sektorer som påverkas av digital omvandling, även om inte alla berörda parter är överens om just de lösningar som främjas.

2.5. EU-mervärde

Europeana har skapat ett mervärde genom att spela en viktig roll i den digitala utvecklingen av kulturarvssektorn i Europa. Dessutom har Europeana bidragit till en känsla av gemensam historia och identitet bland européerna.

Initiativet Europeana har varit centralt för att stärka samarbetet och standardiseringsverksamheten över gränserna med det övergripande målet att öka användningen av standarder vid digitalisering och delning av digitaliserat kulturellt material i hela Europa. Nationella initiativ som rör standardisering av metadata eller inrättande av nationella portaler i flera medlemsstater skulle inte ha genomförts utan Europeana. Europeanas medverkan har också varit viktig för att främja öppna kulturella data. Enligt svaren på det offentliga samrådet anses Europeanas engagemang för att driva öppen kultur/metadata vara den verksamhet som har bidragit mest (82 %) till att främja och underlätta arbetet för kulturarvsinstitutioner.

Europeana har också bidragit till att sprida en känsla av gemensam historia och identitet genom de tematiska samlingarna och inkluderande kampanjerna, såsom första världskriget-kampanjen som knöt samman individuella berättelser i ett större europeiskt sammanhang, och på senare tid migrationskampanjen.

3. RIKTLINJER FÖR EUROPEANAS FRAMTIDA UTVECKLING

EU-kommissionen kommer att beakta resultaten av utvärderingen och en analys av framtida alternativ som gjorts av en expertpanel avseende Europeanas framtida

¹¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén *Stärka den europeiska identiteten genom utbildning och kultur* Europeiska kommissionens bidrag till toppmötet i Göteborg den 17 november 2017, COM(2017) 0673 final.

mervärde¹² och på det sättet försöka omvandla Europeana till en central aktör i det alleuropeiska nätverket av digitala kreativitets- och innovationscentrum för den digitala omvandlingen av kulturarvsinstitutioner.

Kommissionens analys bygger på Europeanas viktigaste styrkor och behovet av att åtgärda de brister som lyftes fram under utvärderingen, samtidigt som man tar hänsyn till nya trender och utvecklingen i den digitala kulturarvssektorn.

3.1. Omfattning

Europeanas framtida omfattning kommer främst att inriktas på **behoven för de viktigaste berörda parterna inom kulturarvssektorn, i synnerhet kulturarvsinstitutionerna**, som initiativet bör stödja och styra i deras arbete med digital omvandling. Europeana kommer att stärka sina band till kulturarvsinstitutionerna genom att skapa värde på följande verksamhetsområden.

i) En **förstärkning av initiativets tekniska kärnplattform**, som utgör en kraftfull och tillförlitlig grund för att stödja kulturarvsinstitutioner, i synnerhet genom följande:

- Upprätthålla en teknisk infrastruktur och banbrytande verktyg som gör det möjligt för kulturinstitutionerna att enkelt göra innehåll och metadata av hög kvalitet tillgängliga för Europeana (aggregationsinfrastruktur och tjänster).
- Göra det betydligt enklare att hitta digitalt kulturellt material.
- Förbättra flerspråkigheten så att användarna kan utforska, få utbyte av och återanvända innehåll oavsett det kulturella materialets originalspråk.
- Bibehålla ansvaret för kvaliteten på de uppgifter och tjänster som erbjuds.

ii) Dessutom anser kommissionen att initiativet Europeana bör **stärka kulturarvsinstitutionernas ställning** i medlemsstaterna. Europeana bör ge ett betydande stöd till leverantörer och aggregatorer av data för en effektiv datainsamling och uppdatering. Kommissionen anser att aggregatorerna – lokala, nationella och domänspecifika – är avgörande för initiativet Europeana och att deras roll som mellanhänder mellan kulturella institutioner aktivt bör stödjas av medlemsstaterna och initiativet.

iii) Kommissionen anser att initiativet bör lyfta fram potentialen för sådant innehåll genom **utvalda och flerspråkiga samlingar, utställningar och virtuella gallerier baserade på data av hög kvalitet**, vilket gör det möjligt att skapa många olika teman som stärker den europeiska berättelsen och dimensionen.

iv) För detta ändamål bör Europeana se över den infrastruktur som behövs för att utveckla och hantera smart innehåll för att **förbättra det digitala utbudet** genom att använda olika **strategier som bygger på artificiell intelligens**, bearbetning av naturligt språk samt **stordata** för att i möjligaste mån automatisera skapandet, förvaltningen och presentationen av innehåll och metadata. Europeana bör aktivt följa och genomföra **utvecklingen av standarder, verktyg och tjänster** för att ytterligare berika, förbättra och automatisera digitalt innehåll. Detta kommer att göra det möjligt att skapa smart

¹² EU Bookshop: studie om utvärderingen av Europeana och riktlinjer för dess framtida utveckling, efter antagandet av rådets slutsatser (utbildning, ungdom, kultur och idrott) av den 31 maj 2016 (SMART 2016/0100).

innehåll som kan **återanvändas inom andra sektorer**, såsom utbildning, forskning och de kreativa sektorerna.

v) Europeana bör också fortsätta att arbeta för **standardisering, gemensamma lösningar och bästa praxis** i den digitala kulturarvssektorn samt fungera som en katalysator och innovatör för den digitala omvandlingen av kulturarvsinstitutionerna.

I detta sammanhang är det mycket viktigt att Europeana och dess nätverk av aggregatorer, institutioner och yrkesverksamma tillsammans formar den digitala omvandlingen av kulturarvssektorn, genom att driva fram institutionellt och professionellt samarbete som stöder utvecklingen av relaterad sakkunskap och kompetens. Detta kommer att bidra till **kapacitetsuppbyggnad av kulturarvsinstitutionerna** och ge även de minsta institutionerna möjlighet att utnyttja den digitala omvandlingen.

3.2. Finansiering

Europeana kommer att fortsätta finansieras inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa genom en kombination av bidrag och upphandlingar ända fram till slutet av den nuvarande fleråriga budgetramen. Kärntjänsterna kommer att finansieras genom upphandlingar för att garantera tjänsternas stabilitet, medan finansieringsbidrag kommer att användas för att stödja kulturella institutioner så att de kan bidra till Europeana.

För nästa fleråriga budgetram (COM (2018) 321 final) har kommissionen föreslagit att Europeana ska finansieras inom ramen för **programmet för ett digitalt Europa**, som syftar till att stärka kapacitetsuppbyggnaden av olika sektorer och flaggskeppsprojekt inom dessa sektorer med hjälp av denna kapacitetsuppbyggnad.

Det arbete som utförts inom ramen för detta program kommer att kompletteras med forskning och innovation inom Horisont Europa avseende digitalisering av kulturarvsmonument och platser, automatisk tolkning av kulturarvet samt virtuella museum.

3.3. Styrning

Kommissionens expertgrupp för digitalt kulturarv och Europeana kommer att ansvara för styrningsmekanismen. Gruppens medlemmar företräder medlemsstaterna och samarbetar med kommissionen inom områdena digitalisering, onlinetillgång till kulturellt material och digitalt bevarande.

Expertgruppens bidrag till Europeanas strategi kommer att leda till starkare engagemang och allt aktivare deltagande från såväl medlemsstaternas som de kulturella institutionernas sida.

Dessutom kommer expertgruppen att bistås av en undergrupp av experter som ska väljas ut på grundval av en inbjudan att anmäla intresse. De kommer att få i uppgift att tillhandahålla hållbara, innovativa och framtidsinriktade tips och lösningar och sörja för att de olika behoven bland Europeanas publik och berörda parter beaktas.

4. SLUTSATSER

Utvärderingen har visat att **kulturarvsinstitutioner runtom i EU överlag uppskattar Europeanas europeiska mervärde**. Den blandade, men passionerade, återkopplingen från dem som deltog i samrådet visade också att **Europeana är ett relevant initiativ inte bara för institutionerna utan även för de europeiska medborgarna**. Det har fört samman europeiska kulturella institutioner och gjort det möjligt för dem att samarbeta och dela sitt material. Detta har både lett till ett utbyte av bästa praxis om gemensamma standarder och bidragit till att främja ett europeiskt nätverk av datapartner, aggregatorer och yrkesverksamma inom olika områden, vilket har stimulerat kapacitetsuppbyggnaden och utbytet av sakkunskap.

Utvärderingen utgör en vändpunkt i Europeanas tioåriga historia, med ett antal framgångar men även brister. **Europeana behöver förnya sitt mervärde för kulturarvssektorn**, till exempel genom kapacitetsuppbyggnad, verktyg för leverans och berikning av innehåll och metadata av hög kvalitet, en effektiv infrastruktur för datainlämning samt fortlöpande stöd. För detta ändamål kommer kommissionen fortsättningsvis att stödja Europeana och dess nätverk av aggregatorer, institutioner och yrkesverksamma i deras arbete med att digitalisera kulturarvssektorn.